

Hvad må en ledsager til voksne hjælpe til med?

af konsulent Erik Jappe

Ved ledsagerordninger efter servicelovens § 97 kan der opstå tvivl om, hvilke opgaver ledsageren må tage sig af i forbindelse med ledsagelsen af borgeren. I DUKH får vi således en gang imellem spørgsmål fra både borgere og ledsagere om, hvilke retningslinjer der gælder for ledsageopgaver, herunder afgrænsningen til opgaver, der kan betegnes som socialpædagogiske aktiviteter, der falder uden for området for opgaver efter § 97. Denne udgave af praksisnyt omhandler ledsageopgaver efter § 97.

Lovgivningen

Efter [servicelovens](#) § 97 skal ledsagelse tilbydes til personer under 67 år, der ikke kan færdes alene på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Ledsageordningen blev gjort landsdækkende med vedtagelsen af [serviceloven](#) gældende fra 1.7.21998 (LF 229). I 1990'erne havde der været forsøgsvisse ordninger i et antal kommuner, der viste, at ordningen gav de omfattede borgere mulighed for at leve en mere normal tilværelse, end de ellers kunne gøre. Det fremgår bl.a. af rapporten "Ledsageordningen mellem offentlig og privat omsorg" fra 1998.

Det fremgår ganske kort af lovbemærkningerne til [LF 229](#), hvilke funktioner en ledsager må varetage:

"Ledsageordningen omfatter selve ledsagelsen og de med denne direkte forbundne funktioner, som fx hjælp til at tage overtøj af og på, op- og nedslå kørestol m.v., men ikke praktisk hjælp i hjemmet, idet ledsageordningen skal supplere de øvrige serviceydelser."

Efter [ledsagebekendtgørelsens](#) § 4 indeholder ledsageordningen ikke socialpædagogisk bistand, men udelukkende ledsagelse til aktiviteter, som brugeren selv bestemmer indholdet i. Ordningen er således begrænset til personer, der kan efterspørge individuel ledsagelse uden socialpædagogisk indhold.

Bemærk, at nogle borgere kan have behov for socialpædagogisk bistand til en bestemt type aktiviteter, men ikke behov for denne bistand til andre typer aktiviteter. Det er blevet tydeliggjort med [principafgørelse 78-15](#):

"Kommunen skal være opmærksom på, at borgeren kan være berettiget til ledsageordning til nogle typer af aktiviteter, men have behov for socialpædagogisk støtte til andre typer af aktiviteter. Der kan derfor være behov for, at ledsagebehovet dækkes efter flere forskellige bestemmelser."

Det betyder, at kommunen ikke blot generelt kan vurdere, om borgeren har behov for socialpædagogisk bistand til deltagelse i aktiviteter, men skal vurdere det i forhold til de

konkrete aktiviteter, som borgeren ønsker at anvende ledsagetimerne til.

Ledsageopgaver

I [Veiledning om ledsageordning m.v.](#) er det anført i pkt. 11, at ledsageopgaven afspejler brugerens handicap og ledsagebehov. Fra vejledningen:

"For borgere med fysiske handicaps kan ledsageren f.eks. støtte borgeren, når denne skal udendørs, finde varer under indkøb, tage dem ned fra hylderne og bære indkøbte varer hjem. Ledsageren kan hjælpe til med kørestolen ved besværlige passager, køre bil for borgeren, eventuelt tage med ud i naturen, i biograf eller til andre forlystelser. For borgere som f.eks. spastikere eller andre, der har svært ved at gøre sig forståelig over for fremmede, kan ledsageren hjælpe til med kommunikationen.

For blinde eller svagtseende kan der ligeledes hjælpes til med indkøb af dagligvarer eller tøj og gaver, eller med andre aktiviteter, hvor borgeren skal bruge hjælp, f.eks. motionere på tandemcykel, være med ved svømning eller andre fritidsaktiviteter. Hvis brugeren af ledsageordningen er forælder, kan ledsageren i forbindelse med forældrens ledsagelse af børnene hjælpe med de funktioner, som forælderen ellers ville varetage i forbindelse med ledsagelsen til f.eks. skolearrangementer, barnets fritidsaktiviteter m.v. eksempelvis hjælpe med at bære barnets taske, hente forplejning ved arrangementet m.v.

Ledsageren må være opmærksom på, hvordan borgeren har det, og være klar til at sørge for hjælp, hvis borgeren får anfald eller bliver dårlig."

Hjælp til kommunikation: En ledsager må gerne hjælpe en borger med manglende sprog m.v. med at kommunikere med andre, som ikke kender borgeren. Det fremgår dels af vejledningen som nævnt ovenfor, dels af [principafgørelse 74-10](#). Afgørelsen omhandler en borger, der ikke kunne tale, skrive eller på anden måde gøre sig forståelig:

"Du kan ... bevæge dig rundt i et større lokalområde, men besøg hos tandlæge, frisør, bibliotek og forretninger må betragtes som væsentligt besværliggjort af de manglende kommunikationsevner. En ledsager, der kan hjælpe dig med at gøre dig forståelig over for fremmede vil være af stor betydning for din mulighed for at gennemføre og få udbytte af aktiviteter uden for hjemmet."

Indkøb: En ledsager kan som nævnt i vejledningen hjælpe en borger med at foretage indkøb af dagligvarer m.v. Kommunen kan dog ikke afslå at bevilge hjælp til indkøb af dagligvarer jf. servicelovens § 83, hvis borgeren ikke ønsker at anvende sine ledsagertimer til dette formål. Det fremgår

bl.a. af [principafgørelse C-31-08](#). Juridisk Hotline (ast.dk) har udtalt sig herom i [vejledende svar](#) af d. 5.11.2015:

"Hvis borgeren har ret til støtte til indkøb efter servicelovens § 83, kan han vælge, om han vil benytte sig af denne ordning, eller om han vil anvende de bevilgede timer til ledsagelse til at købe ind. Om borgeren bruger ledsagelse til indkøb af almindelige dagligvarer eller andre indkøb er ikke afgørende."

Svømmehal: Juridisk Hotline har vedrørende opgaver ved ledsagelse til svømmehal d. 10.11.2015 svaret sådan her på spørgsmålet ["Kan man få ledsagelse efter serviceloven til at komme i svømmehallen?"](#):

"Det er vores umiddelbare opfattelse, at borgeren som udgangspunkt selv skal kunne udføre de aktiviteter, som borgeren ønsker ledsagelse til. Samtidig er det ikke udelukket, at ledsageren kan støtte borgeren i forbindelse med aktiviteten, fx. i forbindelse med omklædning og klargøring til at kunne komme i vandet eller yde støtte til at borgeren kan komme i vandet."

Ankestyrelsen har i principafgørelse 52-12 fastslået flg.:
*"Der er ikke hjemmel i servicelovens bestemmelse om ledsagelse til, at borgere med funktionsnedsættelse selv kan vælge at anvende ordningen til aktiviteter, der er lægeordineret – eksempelvis fysioterapi i form af bassintræning eller ridefysioterapi."
"I den konkrete sag var borgeren berettiget til hjælp efter servicelovens § 85 om socialpædagogisk støtte, da han havde en betydelig nedsat fysisk funktionsevne og havde behov for hjælp i omklædningsrummet samt guidning og støtte i vandet i forbindelse med lægeordineret bassintræning."*

Ikke ledsageopgaver

Børn: Det er ikke en ledsageopgave at tage sig af borgerens eventuelle børn. I [principafgørelse C-20-03](#) fastslår Ankestyrelsen, at en borger, der er bevilget en ledsageordning, bl.a. kan vælge at bruge sine ledsagertimer til aktiviteter sammen med sine børn. Ledsagerens opgaver er dog kun at tage sig af brugeren. Fra afgørelsen:

"Da ledsageordningen alene omfattede selve ledsagelsen af brugeren, måtte aktiviteter sammen med børn forudsætte, at børnene var selvhjulpne, og at brugeren i øvrigt var i stand til at påtage sig det fulde ansvar for børnene, når de var med."

Det udelukker dog ikke, at ledsageren som anført i vejledningen kan hjælpe med f.eks. at bære barnets taske og hente forplejning ved skolearrangementer m.v. Dvs. borgeren har det fulde ansvar for barnet, men ledsageren kan hjælpe med mindre praktiske gøremål. Det ligger dog uden for ledsageordningens formål f.eks. at skifte ble på et mindreårigt barn.

Rengøring: Det er ikke en ledsageopgave at hjælpe til med rengøring i borgerens hjem. Fra [principafgørelse C-31-08](#):

"Ankestyrelsen vurderede, at en ansøgning om hjælp og støtte til nødvendige praktiske opgaver i hjemmet ikke kunne afslås med henvisning til, at ansøger kunne bruge timer fra bevilliget ledsagerordning hertil."

Ledsageopgaver på grænsen

En række opgaver, som en borger ønsker hjælp til af sin ledsager, kan ligge på grænsen til at være socialpædagogiske opgaver eller plejeopgaver, som ledsageren ikke må varetage. Juridisk Hotline (ast.dk) udtalte sig generelt om afgrænsningen af ledsageopgaver d. 23.5.2016 i forbindelse med besvarelsen af spørgsmålet ["Kan hjælperen under ledsagelse efter serviceloven hjælpe med medicin og tømning af urinpose?"](#):

"I vurderingen af, om en opgave kan være foreneligt med en ledsageordning indgår, at der ikke kan være omfattende arbejde forbundet med dette eller kræve specialviden om håndtering og dosering m.v."

Medicिंगivning: Herom udtalte Juridisk Hotline sig sådan her i samme vejledende svar som nævnt ovenfor:

"For så vidt angår medicingivning er det vores umiddelbare vurdering, at det næppe er foreneligt med en ledsageordning. Dette spørgsmål beror dog også på en konkret vurdering."

Tømning af kateterpose: Denne opgave er ikke en ledsageopgave, fremgår det af daværende Sociale Nævn, Statsforvaltningen Midtjyllands praksisundersøgelse fra 2011: [Afslag på ledsageordning efter servicelovens § 97](#). Fra undersøgelsen:

"Der var meddelt afslag på ansøgningen med henvisning til, at ledsageordningen ikke omfatter hjælp til tømning af kateterpose, der betragtes som en plejeopgave. Vi vurderer, at afslaget er korrekt, da hjælp til at tømme kateterpose ikke kan anses for omfattet af de opgaver, som en ledsager kan pålægges. ... Ledsageordningen skal supplere servicelovens øvrige ydelser, men ikke erstatte dem, og omfatter således ikke fx praktisk hjælp i hjemmet."

Heroverfor står en vejledende udtalelse fra Juridisk Hotline, der i samme vejledende svar som nævnt ovenfor anfører:

"I hvilket omfang hjælp til tømning af urinpose også kan være omfattet beror på en konkret og individuel vurdering."

Undersøgelse om bl.a. ledsageopgaver

I rapporten "Ledsageordningen mellem offentlig og privat omsorg" fra 1998 er der i kap. 5 en opridsning af forskellige ledsageopgaver opdelt på 4 forskellige handicapgrupper. Det fremgår af samme rapport, at der kan være forskel i, hvordan borgeren og ledsageren opfatter ledsagefunktion. Fra rapporten om borgerens opfattelse:

"Indholdet i ledsagejobbet handler for størstedelen af brugerne om andet og mere end ledsagelse. Ledsagerens omsorgsfunktion er en væsentlig kvalitet for en stor del af brugerne af ledsageordningen."

Afrunding

Det står klart, at ledsageordningen omfatter selve ledsagelsen og de med denne direkte forbundne funktioner, der ikke må være af socialpædagogisk, plejemæssig eller behandlingsmæssig karakter, som typisk kræver særlig/faglig

indsigt. Ligeså klart er det dog, at der er en række grænsetilfælde, hvor den individuelle og konkrete vurdering må afklare, om det er en ledsageopgave omfattet af § 97.